

בעזרת

שיטת הקדמונים ספר התדיר

לרבינו משה ב"ר יקותיאל איש רומי
למשפחת האדומים

יוצא לאור בפעם הראשונה עפ"י כתבי יד
עם הערות ומראה מקומות
מאת

משה יהודה הכהן בלוי

ועתה הובא לדפוס – מהדורת צילום – ע"י משפחת המו"ל
ומכון www.HebrewBooks.org

הקב"ה ומביאים הדס וכל מיני בשמים לעשות החג הסוכות ולשמוח בחג הסוכות לפני השם יתברך כענין שנאמר צאו ההר הביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לעשות סוכות, כדכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם. וארו"ל⁷) כי ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, ואלו הן צעקה צדקה שינוי מעשה ושינוי השם וי"א אף שינוי מקום. וכולם אנו מקיימין אותם כדי לקרוע גזר הדין הקשה עלינו. צעקה היינו תפלה, שאנו מרבים תפלות ותחנונים באלו הימים, וביום הכיפורים יותר מכולם. צדקה, מפני זה נהגו העם להתנדב צדקה ביום הכיפורים. שינוי מעשה, הוא שיתקן האדם מעשיו ופעליו במה שלא תיקן עד עכשיו. ואפילו כי יהיו מעשיו כולם מתוקנים על דרך [התורה] והמצוה אעפ"כ בדרכי הפרישות יקנה מדה שלא קנה עד עכשיו. וכך אומרים על הרמב"ם ז"ל שהיה מוסיף בכל יום הכיפורים מדה אחת שלא נהג בה מקודם לכן. מה היה מתחיל להתנהג בה. כגון שלא לשנות יין ושלא לאכול בשר בימי החול או לפרוש מן קצת הפירות או לפרוש מן אשתו רק בשבתות וימים טובים, כדי שיהיה לבו פנוי לתורה. או שלא ילך ארבע אמות בלא תורה או בלא תפלין. או שלא ילך ד"א בגילוי הראש, וכיוצא בהם מדרכי הפרישות שהם דרכים רבים וטובים ליראת שמים. ואין אדם משיג כולם יחד, אלא האדם הרגיל עצמו באחד מהם, ואחר כך מרגיל עצמו באחרת, עד שמשיג להרבה. וזהו שינוי מעשה. ושינוי השם הוא שמחליפין שמו. ואפשר כי בזה תתבטל הגזירה. אבל שיחליף אדם שמו בכל יום הכיפורים אי אפשר מפני תיקון העולם בענין הכתובות והחתימות והשטרות שחותמין השמות וכותבין „פלוני בר פלוני“. ולא ימצא כך בשינוי השם. ואעפ"כ מתקנים הדבר שהאדם יש לו לחפש אחר דרכיו, ויראה כמה רעים [הם], ויתקן עצמו מאותם הדרכים. ותחת אשר היה לו מקודם שם רע יהיה לו עתה שם טוב. וכן יתקן בנפשו לקנות שם טוב, ונמצא [שיש] לו שינוי השם. ואפשר [לפרשו] בשינוי השם ממש תתבטל הגזירה שנגזרה על שם ידוע. וזה אין שמו כך. ואין נוהגין בזה אלא למי שחלה חולי גדול והוא מסוכן שמחליפין שמו, אולי תתבטל הגזירה. ואם תאמר כי בקניית שם טוב תתבטל היינו שינוי מעשה? יש לתרץ כי דרכים שאינם בפועל כי אם בדיבור או בהנהגה שאדם קונה בהם שם רע ושם טוב. ולא לה קראו שינוי השם, אף כי אין שם שינוי מעשה. אבל הדברים התלויים בפועל יקראו שינוי המעשה: ויש אומרים אף שינוי מקום. פירוש שתתקיים הגזירה שאדם גולה ממקומו ומתכפר לו בגלותו ונקרע גזר דינו הקשה מעליו. ועוד שאם חס ושלוש נתייבו גלות שתתקיים הגזירה בגלות זה, ולא [יהא] נגלה למקום אחר. כי יש מן העבירות שעונשן חובת גלות, כדתנן שמה תחייבו חובת גלות. ואמרו [חז"ל⁸] גלות בא לעולם על עבודה זרה ועל שפיכות דמים ועל גילוי עריות.

(6) פסיקתא דרב כהנא פסקא כח. (7) ר"ה טז: (8) אבות פ"ה מ"ט.